

2024/1069

16. 4. 2024.

DIREKTIVA (EU) 2024/1069 EVROPSKOG PARLAMENTA I SAVETA

od 11. aprila 2024.

o zaštiti lica uključenih u javno učešće od očigledno neosnovanih tužbenih zahteva ili zlonamernih sudskih postupaka („strateške tužbe protiv učešća javnosti”)

EVROPSKI PARLAMENT I SAVET EVROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcionisanju Evropske unije, a posebno njegov član 81 stav 2 tačku (f),

uzimajući u obzir predlog Evropske komisije,

uzimajući u obzir mišljenje Evropskog ekonomskog i socijalnog komiteta ⁽¹⁾,

nakon prosleđivanja nacрта zakonodavnog akta nacionalnim parlamentima,

postupajući u skladu sa redovnim zakonodavnim postupkom ⁽²⁾,

budući da:

- (1) Unija je za svoj cilj postavila očuvanje i razvoj oblasti slobode, bezbednosti i pravde u kome je osigurano slobodno kretanje lica. Da bi uspostavila takvu oblast slobode, bezbednosti i pravde, Unija treba da donese, između ostalog, mere koje se odnose na pravosudnu saradnju u građanskim stvarima sa prekograničnim implikacijama i koje su potrebne za uklanjanje prepreka pravilnom odvijanju građanskih postupaka. Taj cilj bi trebalo ostvariti, ako je neophodno, unapređenjem usklađenosti propisa o građanskom postupku koji važe u državama članicama.
- (2) U članu 2 Ugovora o Evropskoj uniji (UEU) navodi se da je Unija zasnovana na vrednostima poštovanja ljudskog dostojanstva, slobode, demokratije, jednakosti, vladavine prava i poštovanja ljudskih prava, uključujući prava pripadnika manjina.
- (3) U članu 10 stav 3 Ugovora o Evropskoj uniji navedeno je da svaki građanin Unije ima pravo na učešće u demokratskom životu Unije. Poveljom o osnovnim pravima Evropske unije („Povelja”) predviđeni su, između ostalog, pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života, pravo na zaštitu podataka o ličnosti, pravo na slobodu izražavanja i informisanja, koje uključuje poštovanje slobode i pluralizma medija, pravo na slobodu okupljanja i udruživanja i pravo na delotvoran pravni lek i na pravično suđenje.
- (4) Pravo na slobodu izražavanja i pristup informacijama, utvrđeno u članu 11 Povelje, uključuje slobodu mišljenja i primanja i saopštavanja informacija i ideja bez mešanja javne vlasti i bez obzira na granice. Članu 11 Povelje potrebno je dati značenje i oblast primene koji odgovaraju članu 10 Evropske konvencije o ljudskim pravima („EKLP”) o pravu na slobodu izražavanja kako ga tumači Evropski sud za ljudska prava („ESLP”).
- (5) U svojoj rezoluciji od 11. novembra 2021. o jačanju demokratije i slobode i pluralizma medija u Uniji, Evropski parlament je pozvao Komisiju da predloži paket koji obuhvata i pravno neobavezujuće i pravno obavezujuće mere kako bi se odgovorilo na sve veći broj strateških tužbi protiv učešća javnosti (SLAPP tužbe) koje se odnose na novinare, nevladine organizacije (NVO), članove akademske zajednice i civilno društvo u Uniji. Evropski parlament izrazio je potrebu za zakonodavnim merama u oblastima građanskog i krivičnog procesnog prava, kao što su mehanizmi odbijanja ili odbacivanja u ranoj fazi postupka za zlonamerne građanske tužbe, pravo na potpunu naknadu troškova koji nastanu za tuženog i pravo na naknadu štete. Rezolucija od 11. novembra 2021. sadržala je i poziv na odgovarajuću obuku sudija i pravnika o SLAPP tužbama, poseban fond za pružanje finansijske podrške žrtvama SLAPP tužbi i javni registar sudskih odluka o predmetima po SLAPP tužbama. Pored toga, Parlament je pozvao na reviziju Uredbe (EU) br. 1215/2012 Evropskog parlamenta i Saveta ⁽³⁾ i Uredbe (EZ) br. 864/2007 Evropskog parlamenta i Saveta ⁽⁴⁾ u cilju sprečavanja „klevetničkog turizma” ili traženja najpovoljnijeg suda (forum shopping).

(1) SL C 75, 28. 2. 2023, str. 143.

(2) Stanovište Evropskog parlamenta od 27. februara 2024. (još nije objavljeno u Službenom listu) i odluka Saveta od 19. marta 2024.

(3) Uredba (EU) br. 1215/2012 Evropskog parlamenta i Saveta od 12. decembra 2012. godine o nadležnosti, priznanju i izvršenju presuda u građanskim i trgovačkim stvarima (SL L 351, 20. 12. 2012, str. 1).

(4) Uredba (EZ) br. 864/2007 Evropskog parlamenta i Saveta od 11. jula 2007. o pravu koje se primenjuje na vanugovorne obaveze (Rim II) (SL L 199, 31. 7. 2007, str. 40).

- (6) Svrha ove direktive je da ukloni prepreke pravilnom odvijanju građanskih postupaka istovremeno pružajući zaštitu fizičkim i pravnim licima koja uzimaju javno učešće u pitanjima od javnog interesa, uključujući novinare, izdavače, medijske organizacije, uzbunjivače i branioce ljudskih prava, kao i organizacije civilnog društva, nevladine organizacije, sindikate, umetnike, istraživače i članove akademske zajednice od sudskih postupaka koji se protiv njih pokreću kako bi ih odvratili od javnog učešća.
- (7) Pravo na slobodu izražavanja predstavlja osnovno pravo koje se mora ostvarivati uz osećaj dužnosti i odgovornosti, uzimajući u obzir osnovno pravo lica na dobijanje nepristrasnih informacija i poštujući osnovno pravo na zaštitu sopstvenog ugleda, zaštitu podataka o ličnosti i privatnosti. U slučaju sukoba između tih prava sve strane moraju da imaju pristup sudovima uz poštovanje načela pravičnog suđenja. U tu svrhu bi ovom direktivom trebalo sudu ili tribunalu, pred kojim je pokrenut postupak, ostaviti diskreciono pravo da razmotri da li je primena relevantnih zaštitnih mera primerena u datom predmetu. Prilikom ostvarivanja takvog diskrecionog prava sud ne bi trebalo da primenjuje zaštitne mere, na primer ako se učešće javnosti ne vrši u dobroj nameri, kao što su predmeti u kojima je tuženi javnim učešćem širio dezinformacije ili izmišljao tvrdnje kako bi naškodio ugledu tužioca.
- (8) Novinari igraju važnu ulogu u olakšavanju javne rasprave i prenosu i prijemu informacija, mišljenja i ideja. Trebalo bi da mogu da obavljaju svoje aktivnosti delotvorno i bez straha kako bi osigurali da građani u evropskim demokratijama imaju pristup različitim stanovištima. Nezavisno, profesionalno i odgovorno novinarstvo i pristup mnoštvu informacija predstavljaju ključne stubove demokratije. Neophodno je novinarima pružiti prostor koji im je potreban da bi doprineli otvorenoj, slobodnoj i poštenoj raspravi i borili se protiv dezinformacija, manipulacija informacijama i mešanja, u skladu sa novinarskom etikom, i pružiti im zaštitu uvek kada postupaju u dobroj nameri.
- (9) Ova direktiva ne sadrži definiciju novinara, jer je cilj da se zaštiti svako fizičko ili pravno lice koje je uključeno u javno delovanje. Ipak, trebalo bi naglasiti da se novinarstvom bavi širok spektar učesnika, uključujući reportere, analitičare, kolumniste i blogere, kao i druga lica koja sama objavljuju svoje radove u štampanom obliku, na internetu ili drugde.
- (10) Novinari i medijske organizacije koji se bave istraživačkim novinarstvom posebno imaju ključnu ulogu u otkrivanju i suzbijanju organizovanog kriminala, zloupotrebe moći, korupcije, kršenja osnovnih prava i ekstremizma. Njihov rad je posebno rizičan i oni se suočavaju sa sve većim brojem napada, ubistava i pretnji, kao i zastrašivanja i uznemiravanja. Potreban je snažan sistem zaštitnih mera i zaštite kako bi se istraživačkim novinarima omogućilo da ispune svoju ključnu ulogu čuvara pitanja od javnog interesa, bez straha da će biti kažnjeni zbog potrage za istinom i informisanja javnosti.
- (11) Branioци ljudskih prava trebalo bi da aktivno učestvuju u javnom životu i promovišu odgovornost bez straha od zastrašivanja. Branioци ljudskih prava su pojedinci, grupe i organizacije u civilnom društvu koje promovišu i štite univerzalno priznata ljudska prava i osnovne slobode. Branioци ljudskih prava posvećeni su unapređenju i zaštiti građanskih, političkih, ekonomskih, socijalnih, kulturnih, klimatskih, ekoloških prava, prava žena i prava LGBTIQ osoba i borbi protiv direktne ili indirektne diskriminacije, kako je navedeno u članu 21 Povelje. S obzirom na politike Unije u oblasti životne sredine i klime, trebalo bi obratiti pažnju i na branioce ekoloških prava, jer oni imaju važnu ulogu u evropskim demokratijama.
- (12) Drugi važni učesnici u javnoj debati, kao što su članovi akademske zajednice, istraživači ili umetnici, takođe zaslužuju odgovarajuću zaštitu, jer i oni mogu biti mete SLAPP tužbi. U demokratskom društvu oni bi trebalo da mogu da podučavaju, uče, istražuju, nastupaju i komuniciraju bez straha od odmazde. Članovi akademske zajednice i istraživači značajno doprinose javnoj raspravi i širenju znanja, osiguravaju da se javna rasprava odvija na osnovu informacija i suzbijaju dezinformacije.
- (13) Za zdravu i uspešnu demokratiju potrebno je omogućiti ljudima aktivno učešće u javnoj raspravi bez nepotrebnog mešanja javne vlasti ili drugih moćnih učesnika, bilo domaćih ili stranih. Kako bi se osiguralo smisleno učešće, ljudi bi trebalo da imaju pristup pouzdanim informacijama koje im omogućavaju da formiraju sopstvena mišljenja i samostalno prosuđuju u javnom prostoru u kome se razna stanovišta mogu slobodno izražavati.
- (14) Kako bi se podstaklo takvo okruženje, važno je zaštititi fizička i pravna lica od zlonamernih sudskih postupaka protiv učešća javnosti. Takvi sudski postupci se ne pokreću u svrhu pristupa pravdi, već kako bi se uticala javna rasprava i sprečilo istraživanje slučajeva kršenja prava Unije i domaćeg prava i izveštavanje o takvim slučajevima, obično putem uznemiravanja i zastrašivanja.

- (15) Postupke po SLAPP tužbama obično pokreću moćni subjekti kao što su pojedinci, lobističke grupe, korporacije, političari i državni organi u pokušaju da učutkaju javnu raspravu. Oni često uključuju neravnotežu moći među strankama, pri čemu tužilac ima moćniji finansijski ili politički položaj od tuženog. Iako neravnoteža moći nije neophodan element u takvim predmetima, ako postoji, znatno povećava štetne i odvraćajuće efekte sudskih postupaka protiv učešća javnosti. Ako postoji, zloupotreba ekonomske nadmoći ili političkog uticaja tužioca protiv tuženog, uz nepostojanje pravnog osnova, izaziva posebnu zabrinutost ako se dati zlonamerni sudski postupci finansiraju direktno ili indirektno iz državnih budžeta i ako se kombinuju sa drugim direktnim ili indirektnim državnim merama protiv nezavisnih medijskih organizacija, nezavisnog novinarstva i civilnog društva.
- (16) Sudski postupci protiv učešća javnosti mogu negativno uticati na poverenje u i ugled fizičkih i pravnih lica koja su uključena u javno delovanje i mogu da iscrpe njihove finansijske i druge resurse. Zbog takvih postupaka objavljivanje informacija o određenom pitanju od javnog interesa moglo bi da bude odloženo ili u potpunosti sprečeno. Trajanje postupaka i finansijski pritisak mogu da imaju odvraćajući efekat na fizička i pravna lica koja su uključena u javno delovanje. Postojanje takvih praksi stoga može da ima odvraćajući efekat u pogledu njihovog rada i da doprinese autocenzuri zbog mogućih sudskih postupaka u budućnosti, što dovodi do osiromašenja javne rasprave na štetu društva u celini.
- (17) Lica protiv kojih su usmereni zlonamerni sudski postupci protiv učešća javnosti mogu se suočiti sa više postupaka istovremeno, koji ponekada mogu biti pokrenuti pred sudovima u različitim državama. Ova direktiva se primenjuje samo u slučajevima građanske ili trgovačke prirode sa prekograničnim implikacijama, iako prakse usmerene na sprečavanje, ograničavanje ili kažnjavanje učešća javnosti mogu da uključe i upravne ili krivične predmete ili kombinaciju različitih vrsta postupaka. Postupci pokrenuti u nadležnosti jedne države članice protiv lica sa prebivalištem u drugoj državi članici obično su složeniji i skuplji za tuženog. Tužioci u sudskim postupcima protiv učešća javnosti mogu koristiti i procesne instrumente kako bi produžili trajanje sudskog postupka i povećali njegove troškove, kao i pokrenuli postupak u nadležnosti suda koji smatraju povoljnim za svoj predmet, umesto u nadležnosti suda koji je u najboljem položaju da odluči o tužbenom zahtevu (eng. *forum shopping*, odnosno traženje najpovoljnijeg suda). Finansijski pritisak, trajanje i raznovrsnost postupaka, kao i pretnja sankcijama predstavljaju moćne instrumente za zastrašivanje i učutkivanje kritičkih glasova. Takve prakse ujedno nepotrebno i štetno opterećuju pravosudne sisteme i dovode do zloupotrebe njihovih resursa, što predstavlja zloupotrebu tih sistema.
- (18) Zaštitne mere predviđene u ovoj direktivi trebalo bi da se primenjuju na sva fizička i pravna lica koja su direktno ili indirektno uključena u javno delovanje. One bi takođe trebalo da zaštite fizička ili pravna lica koja, na profesionalnoj ili ličnoj osnovi, isporučuju robu ili usluge drugom licu u svrhe direktno povezane sa učešćem javnosti u pitanju od javnog interesa, pružaju podršku tom licu ili mu pomažu, na primer pravnike, članove porodice, pružaoce internet usluga, izdavačke kuće ili štamparije, protiv kojih se vodi ili kojima pretili sudski postupak zbog isporuke robe ili usluga licima protiv kojih su usmerene SLAPP tužbe zbog podrške ili pomaganja tim licima.
- (19) Ova direktiva bi trebalo da se primenjuje na sve vrste pravnih zahteva ili tužbi građanske ili trgovačke prirode sa prekograničnim implikacijama koji se podnose u građanskom postupku, bez obzira na vrstu suda ili tribunala. To uključuje postupke za privremene mere i mere predostrožnosti, protivtužbe ili druge posebne vrste pravnih lekova dostupnih u okviru drugih instrumenata. Ako se u krivičnom postupku podnose građanskopravni zahtevi, ova direktiva bi trebalo da se primenjuje ako je razmatranje tih zahteva u potpunosti uređeno građanskim procesnim pravom. Ipak, ne bi je trebalo primenjivati ako je razmatranje takvih zahteva u celosti ili delimično uređeno krivičnim procesnim pravom.
- (20) Ova direktiva ne bi trebalo da se primenjuje na tužbe koje proizlaze iz odgovornosti države za postupke ili propuste u izvršavanju državnih organa (*acta iure imperii*) ili na tužbe protiv službenika koji postupaju u ime države ili proizlaze iz odgovornosti za postupke javnih institucija, uključujući odgovornost javno imenovanih nosilaca funkcija. Države članice bi mogle da prošire područje primene procesnih zaštitnih mera predviđenih u ovoj direktivi na takve tužbene zahteve prema domaćem pravu. U skladu sa ustaljenom sudskom praksom Suda pravde Evropske unije, sudski postupci bi i dalje mogli da budu obuhvaćeni područjem primene „građanskih i trgovačkih stvari”, kako se navodi u ovoj direktivi, ako je jedna od stranaka država ili javno telo, ukoliko do postupanja ili propusta nije došlo u okviru izvršavanja državne vlasti. Ova direktiva ne bi trebalo da se primenjuje na krivična pitanja ili arbitražu.
- (21) Ovom direktivom se utvrđuju minimalna pravila, čime se državama članicama omogućava da donesu ili zadrže odredbe koje su povoljnije za lica uključena u javno delovanje, uključujući domaće odredbe kojima se uspostavljaju

delotvornije zaštitne mere u postupku, kao što je sistem odgovornosti kojim se čuva i štiti pravo na slobodu izražavanja i informisanja. Sprovođenje ove direktive ne bi trebalo da posluži kao opravdanje za nazadovanje u odnosu na nivo zaštite koji već postoji u svakoj državi članici.

- (22) Učešće javnosti (ili javno delovanje) trebalo bi definisati kao davanje bilo kakve izjave ili obavljanje bilo koje radnje fizičkog ili pravnog lica u ostvarivanju osnovnih prava kao što su sloboda izražavanja i informisanja, sloboda umetnosti i nauke ili sloboda okupljanja i udruživanja, kao i u vezi sa pitanjem od aktuelnog ili budućeg javnog interesa, uključujući stvaranje, izlaganje, oglašavanje ili drugi oblik unapređenja novinarskih, političkih, naučnih, akademskih, umetničkih, kritičkih ili satiričnih objava, izdanja ili dela i marketinške aktivnosti. Budući javni interes odnosi se na činjenicu da neko pitanje možda još nije od javnog interesa, ali bi to moglo da postane kada javnost sazna za isto, recimo putem objavljivanja. Učešće javnosti može uključivati i radnje povezane sa ostvarivanjem prava na akademsku i umetničku slobodu, prava na slobodu udruživanja i mirnog okupljanja, kao što su organizovanje aktivnosti zagovaranja i učestvovanja u istim, demonstracija i protesta ili radnji koje proizilaze iz ostvarivanja prava na dobru upravu i prava na delotvoran pravni lek, kao što su podnošenje (tužbenih) zahteva sudovima ili administrativnim telima i učešće u javnim raspravama. Učešće javnosti trebalo bi da uključuje i pripremne, prateće ili pomoćne radnje koje su direktno i nerazdvojno povezane sa izjavom ili aktivnošću protiv koje su usmerene SLAPP tužbe u cilju suzbijanja javnog delovanja. Takve radnje trebalo bi da se direktno odnose na određeni čin učešća javnosti ili da se zasnivaju na ugovornoj vezi između stvarnog cilja SLAPP tužbe i lica koje obavlja pripremnu, prateću ili pomoćnu radnju. Podnošenje tužbenih zahteva ne protiv novinara ili branilaca ljudskih prava, već protiv internet platforme na kojoj oni objavljuju svoje radove ili protiv kompanije koja štampa tekst ili prodavnice koja tekst prodaje može da predstavlja delotvoran način utišavanja javnog delovanja, jer se bez takvih usluga mišljenja ne mogu objavljivati i stoga ne mogu ni uticati na javnu raspravu. Pored toga, javno delovanje može da pokriva i druge radnje čiji je cilj informisanje javnog mnjenja ili podsticanje delovanja javnosti, uključujući aktivnosti privatnih ili javnih subjekata u odnosu na pitanje od javnog interesa, kao što su organizacija istraživanja, anketa, kampanja ili bilo kog drugog zajedničkog delovanja ili učešće u njima.
- (23) Pitanje od javnog značaja trebalo bi definisati tako da obuhvata pitanja relevantna za uživanje osnovnih prava. Ono obuhvata pitanja poput rodne ravnopravnosti, zaštite od rodno zasnovanog nasilja i nediskriminacije, zaštite vladavine prava, slobode medija i pluralizma. Trebalo bi da uključi i kvalitet, bezbednost ili druge relevantne aspekte robe, proizvoda ili usluga ako su ta pitanja relevantna za javno zdravlje, bezbednost, životnu sredinu, klimu ili za prava potrošača i radna prava. Pojedinačni spor između potrošača i proizvođača ili pružaoca usluga koji se odnosi na robu, proizvod ili uslugu treba da bude pokriven pojmom javnog interesa samo ako taj predmet sadrži element od javnog interesa, recimo ako je reč o proizvodu ili usluzi koji nisu u skladu sa standardima zaštite životne sredine ili sigurnosnim standardima.
- (24) Aktivnosti fizičkog ili pravnog lica koje je javna ličnost takođe bi trebalo smatrati pitanjima od javnog interesa, jer javnost za njih može imati legitiman interes. Ipak, legitiman interes ne postoji ako je jedina svrha izjave ili radnje u vezi sa takvim licem zadovoljavanje znatiželje određene publike u pogledu pojedinosti iz privatnog života tog lica.
- (25) Pitanja koja razmatra zakonodavno, izvršno ili pravosudno telo ili pitanja koja se razmatraju u okviru bilo kog drugog službenog postupka mogu biti primeri pitanja od javnog interesa. Konkretni primeri takvih pitanja mogli bi da budu zakonodavstvo o standardima zaštite životne sredine ili bezbednosti proizvoda, ekološka dozvola za fabriku ili rudnik koji zagađuju životnu sredinu ili sudski postupak sa pravnim značajem koji prevazilazi pojedinačni predmet, kao što su postupci koji se odnose na jednakost, diskriminaciju na radnom mestu, krivična dela protiv životne sredine ili pranje novca.
- (26) Optužbe o korupciji, prevari, proneveri, pranju novca, iznudi, prisili, seksualnom uznemiravanju i rodno zasnovanom nasilju ili drugim oblicima zastrašivanja i kriminala, uključujući i finansijski kriminal i krivična dela protiv životne sredine, predstavljaju pitanja od javnog interesa. Ako je dato protivpravno postupanje stvar od javnog interesa, ne bi trebalo da bude od značaja da li je na osnovu domaćeg prava kategorisano kao krivično delo ili prekršaj.

- (27) Aktivnosti usmerene na zaštitu vrednosti sadržanih u članu 2 UEU i načela nemešanja u demokratske procese, kao i omogućavanje ili olakšavanje javnog pristupa informacijama u cilju borbe protiv dezinformacija, uključujući zaštitu demokratskih procesa od neopravdanog mešanja, takođe su pitanja od javnog interesa.
- (28) Zlonamerni sudski postupci protiv učešća javnosti obično uključuju parnične taktike koje koristi tužilac i koje se koriste u zloj nameri, kao što su taktika koja se odnosi na izbor suda, taktika oslanjanja na jednu ili više u potpunosti ili delimično neosnovanih tužbenih zahteva, taktika podnošenja prekomernih tužbenih zahteva, upotreba taktika odlaganja ili odustajanja od tužbe u kasnijoj fazi postupka, taktika pokretanja više postupaka o sličnim pitanjima i taktika izazivanja nesrazmernih troškova za tuženog u postupku. Pri utvrđivanju da li je sudski postupak po prirodi zlonamernan trebalo bi razmotriti i ranije ponašanje tužioca, a posebno eventualnu istoriju pravnog zastrašivanja. Tim parničnim taktikama koje se često kombinuju sa različitim oblicima zastrašivanja, uznemiravanja ili pretnji pre ili tokom postupka tužilac se služi u druge svrhe koje nisu dobijanje pristupa pravdi ili istinsko ostvarivanje nekog prava i one su usmerene na postizanje odvrćajućeg efekta na učešće javnosti u vezi sa datim pitanjem.
- (29) Tužbeni zahtevi podneti u zlonamernim sudskim postupcima protiv učešća javnosti mogu biti u potpunosti ili delimično neosnovani. To znači da tužbeni zahtev ne mora biti u potpunosti neosnovan kako bi postupak bio smatran zlonamernim. Na primer, čak i manja povreda prava ličnosti koja bi mogla dovesti do skromnog zahteva za naknadu štete na osnovu važećeg prava i dalje može da bude zlonamerna ukoliko se traže očigledno prekomeran iznos ili pravno sredstvo. S druge strane, ako tužilac u sudskom postupku podnese osnovane tužbene zahteve, takav postupak ne bi trebalo smatrati zlonamernim u svrhe ove direktive.
- (30) Kada SLAPP tužbe imaju prekograničnu dimenziju, povećavaju se složenost i izazovi sa kojima se tuženi suočavaju, jer se moraju baviti postupcima u drugim nadležnostima, nekada i u više nadležnosti istovremeno. To dovodi do dodatnih troškova i dodatnog opterećenja sa još štetnijim posledicama. Trebalo bi smatrati da predmet ima prekogranične implikacije, osim ako obe stranke imaju prebivalište u istoj državi članici u kojoj je sedište suda pred kojim je pokrenut postupak i osim ako se svi ostali elementi relevantni za datu situaciju nalaze u toj državi članici. Na sudu je da utvrdi elemente relevantne za datu situaciju, u zavisnosti od konkretnih okolnosti svakog predmeta, na primer uzimajući u obzir, po potrebi, konkretan čin učešća javnosti ili konkretne elemente koji upućuju na moguću zloupotrebu, posebno ako je pokrenuto više postupaka u više od jedne nadležnosti. Takvo utvrđivanje sud bi trebalo da sprovede nezavisno od sredstava komunikacije koja se koriste.
- (31) Tuženi bi trebalo da mogu da podnesu zahtev za sledeće procesne zaštitne mere: obezbeđenje troškova postupka i, ako je primenjivo, naknade štete, odbacivanje ili odbijanje očigledno neosnovanih tužbenih zahteva u ranoj fazi postupka, i pravne lekove, odnosno naknade troškova postupka i kazni ili druge jednako delotvorne odgovarajuće mere. Takve zaštitne mere u postupku trebalo bi da se primenjuju u skladu sa pravom na delotvoran pravni lek i na pravično suđenje, kako se navodi u članu 47 Povelje, ostavljajući sudu u pojedinačnim predmetima diskreciono pravo da na odgovarajući način razmotri dato pitanje, čime bi se omogućilo blagovremeno odbacivanje ili odbijanje očigledno neosnovanih tužbenih zahteva, bez ograničavanja delotvornog pristupa pravdi.
- (32) Države članice trebalo bi da osiguraju da sve procesne zaštitne mere navedene u ovoj direktivi budu dostupne fizičkim ili pravnim licima protiv kojih je pokrenut sudski postupak zbog njihove uključenosti u javno delovanje, kao i da izvršenje tih zaštitnih mera ne bude nepotrebno teško. Domaće zakonodavstvo treba da donese ili zadrži konkretna pravila postupka, oblik i metode u vezi sa tim kako bi sud pred kojim je pokrenut postupak trebalo da postupi sa zahtevima za zaštitne mere u postupku. Na primer, države članice mogle bi da primene postojeća pravila u građanskom postupku o postupanju sa dokazima kako bi ocenile da li su ispunjeni uslovi za primenu zaštitnih mera u postupku ili bi mogle da utvrde posebna pravila u tom pogledu.
- (33) Da bi se osiguralo da se sa zahtevima za obezbeđenje i odbacivanje ili odbijanje u ranoj fazi postupka ubrzano postupi, države članice mogu da odrede vremenske rokove za održavanje rasprava ili donošenje sudske odluke. Pored toga, oni mogu da uspostave mehanizme slične postupcima u vezi sa privremenim merama. Da bi se postupak završio što je moguće pre, države članice bi trebalo da nastoje, u skladu sa svojim domaćim procesnim pravom, da osiguraju da se, ako je tuženi podneo zahtev za pravne lekove prema ovoj direktivi, odluka o takvom zahtevu donosi ubrzano, između ostalog i primenom već postojećih postupaka prema domaćem pravu za ubrzano postupanje.

- (34) U nekim zlonamernim sudskim postupcima protiv učešća javnosti tužiocima namerno povlače ili menjaju tužbene zahteve ili podneske kako bi izbegli da sud dodeli naknadu troškova stranci koja je uspeła u sporu. Zbog te pravne taktike u pojedinim državama članicama tuženi bi mogao da ostane bez mogućnosti povraćaja troškova postupka. Stoga, takva povlačenja ili promene, ako su predviđeni domaćim pravom i ne dovodeći u pitanje ovlašćenje stranaka da odlučuju o toku postupka, ne bi trebalo da utiču na mogućnost da tuženi u skladu sa domaćim pravom uloži pravne lekove protiv zlonamernih sudskih postupaka protiv učešća javnosti. To ne bi trebalo da dovede u pitanje mogućnost država članica da predvide da se procesne zaštitne mere mogu izreći *ex officio*.
- (35) Da bi se osigurao delotvorniji nivo zaštite, udruženja, organizacije, sindikati i drugi subjekti koji, u skladu sa kriterijumima utvrđenim domaćim pravom, imaju legitimni interes za zaštitu ili promociju prava lica uključenih u učešće javnosti, trebalo bi da mogu da podrže tuženog u sudskim postupcima pokrenutim u vezi sa učešćem javnosti, uz saglasnost tuženog. Takva podrška bi trebalo da osigura da se u takvim postupcima može iskoristiti posebna stručnost takvih subjekata, čime se doprinosi oceni suda o tome da li je predmet zlonameran ili je tužbeni zahtev očigledno neosnovan. Takva podrška bi, na primer, mogla da bude u obliku pružanja informacija relevantnih za predmet, intervencija u korist tuženog u sudskom postupku, ili bi mogla da bude u bilo kom drugom obliku predviđenom domaćim pravom. Uslovi pod kojima bi NVO mogle da podrže tuženog i procesni zahtevi za takvu podršku, kao što su vremenski rokovi po potrebi, trebalo bi da budu uređeni domaćim pravom. To ne bi trebalo da dovede u pitanje postojeća prava na zastupanje i intervenciju garantovana drugim pravom Unije ili domaćim pravom. Države članice koje nemaju kriterijume za legitimni interes mogu da prihvate da subjekti uopšteno mogu da podrže tuženog u skladu sa ovom direktivom.
- (36) Kako bi tuženom bila pružena dodatna mera zaštite, trebalo bi da bude moguće da se odredi mera obezbeđenja u njegovu korist za pokrivanje procenjenih troškova postupka, koji mogu da uključuju troškove pravnog zastupanja koje tuženi ima i, ukoliko je to predviđeno domaćim pravom, i obezbeđenje za procenjenju štetu. Ipak, neophodno je pronaći ravnotežu između tih mera i prava tužioca na pristup pravdi. Sud ili tribunal pred kojim je pokrenut postupak trebalo bi da može da, ako to smatra svrsishodnim, naloži tužiocu da pruži obezbeđenje ako postoje elementi koji ukazuju na to da je postupak zlonameran ili ako postoji rizik da tuženi ne dobije povraćaj troškova ili s obzirom na ekonomsku situaciju stranaka ili druge takve kriterijume utvrđene u domaćem pravu. Određivanje mere obezbeđenja ne podrazumeva odluku o meritumu predmeta, već služi kao mera predostrožnosti kojom se štite efekti pravnosnažne odluke kojom se utvrđuje postojanje zloupotrebe postupka i kojom se pokrivaju troškovi i, ako je to predviđeno domaćim pravom, potencijalna šteta prouzrokovana tuženom, posebno kada postoji rizik od nepopravljive štete. Države članice bi trebalo da odluče da li meru obezbeđenja treba da naloži sud po službenoj dužnosti ili na zahtev tuženog. Ako to predviđa domaće pravo, trebalo bi da bude moguće odrediti mere obezbeđenja u bilo kojoj fazi sudskog postupka.
- (37) Odluka kojom se odobrava odbijanje u ranoj fazi postupka trebalo bi da bude odluka o meritumu, nakon odgovarajućeg razmatranja. Države članice trebalo bi da usvoje nova pravila ili da primenjuju postojeća pravila na osnovu domaćeg prava kako bi sud mogao da odluči da li želi da odbaci ili odbije očigledno neosnovane tužbene zahteve čim dobije informacije neophodne za obrazloženje odluke. Takvo odbacivanje ili odbijanje bi trebalo da se dogodi u najranijoj mogućoj fazi postupka, ali bi do njega, u skladu sa domaćim pravom, moglo da dođe u bilo kom trenutku tokom postupka, u zavisnosti od toga kada je sud ili tribunal dobio takve informacije. Mogućnost odbacivanja ili odbijanja u ranoj fazi postupka ne isključuje primenu domaćih pravila koja omogućavaju domaćim sudovima da ocene prihvatljivost tužbe i pre pokretanja postupka.
- (38) Ako je tuženi podneo predlog za odbacivanje ili odbijanje tužbenog zahteva kao očigledno neosnovanog, sud bi trebalo da ubrzano postupi po njegovom predlogu u skladu sa domaćim pravom, kako bi se ubrzala ocena toga da li je tužbeni zahtev očigledno neosnovan, uzimajući u obzir konkretne okolnosti predmeta.
- (39) U skladu sa opštim načelima parničnog postupka, tužilac koji podnosi tužbeni zahtev protiv fizičkog ili pravnog lica uključenog u javno delovanje snosi teret dokazivanja da je takav tužbeni zahtev osnovan. Ako je tuženi podneo predlog za odbacivanje ili odbijanje u ranoj fazi postupka, kako bi izbegao to odbacivanje ili odbijanje u ranoj fazi postupka, tužilac bi trebalo da obrazloži tužbeni zahtev barem u tolikoj meri da sudu omogući da zaključi da tužbeni zahtev nije očigledno neosnovan.

- (40) Protiv odluke kojom se odbacuje ili odbija SLAPP tužba u ranoj fazi postupka treba omogućiti pravo žalbe. Takođe, u skladu sa domaćim pravom trebalo bi omogućiti pravo žalbe i protiv odluke kojom se odbacuje ili odbija predlog za odbacivanje ili odbijanje SLAPP tužbe u ranoj fazi postupka .
- (41) Ako sud zaključi da je postupak zlonameran, troškovi bi trebalo da obuhvate sve vrste troškova postupka koji se mogu dodeliti na osnovu domaćeg prava, uključujući celokupne troškove pravnog zastupanja koje je tuženi imao, osim ukoliko takvi troškovi nisu prekomerni. Ako domaće pravo ne predviđa dosuđivanje u punom iznosu troškova pravnog zastupanja preko onoga što je utvrđeno u tabelama sa zakonom propisanim naknadama, države članice bi trebalo da, drugim sredstvima dostupnim na osnovu domaćeg prava, osiguraju da tužilac u celosti snosi te troškove. Ipak, celokupni troškovi pravnog zastupanja ne bi trebalo da budu dodeljeni ako su takvi troškovi prekomerni, na primer ako su dogovorene nesrazmerne naknade. Sud bi trebalo da donosi odluke o troškovima u skladu sa domaćim pravom.
- (42) Glavni cilj davanja mogućnosti sudovima za izricanje kazni ili drugih podjednako delotvornih odgovarajućih mera jeste odvratanje potencijalnih tužilaca od pokretanja zlonamernih sudskih postupaka protiv učešća javnosti. Druge odgovarajuće mere, uključujući plaćanje naknade štete ili objavljivanje sudske odluke, ako je to predviđeno domaćim pravom, trebalo bi da budu podjednako delotvorne kao i kazne. Ako je sud utvrdio da je postupak zlonameran, takve kazne ili druge podjednako delotvorne odgovarajuće mere trebalo bi odrediti od slučaja do slučaja, trebalo bi da budu srazmerne prirodi utvrđene zle namere i elementima koji upućuju na utvrđenu zlu nameru i trebalo bi da uzmu u obzir mogući štetan ili odvratajući efekat tog postupka na učešće javnosti ili ekonomsku situaciju tužioca koji je iskoristio neravnotežu moći. Na državama članicama je da odluče o načinu plaćanja novčanih iznosa.
- (43) U prekograničnom kontekstu takođe je važno prepoznati pretnju koju predstavljaju SLAPP tužbe u trećim zemljama usmerene protiv novinara, branilaca ljudskih prava i drugih lica uključenih u javno delovanje sa prebivalištem u Uniji. SLAPP tužbe u trećim zemljama mogu da obuhvate prekomernu naknadu štete koja se dodeljuje protiv lica uključenih u javno delovanje. Sudski postupci u trećim zemljama su složeniji i skuplji za lica protiv kojih su usmerene SLAPP tužbe. Da bi se zaštitili demokratija i pravno na slobodu izražavanja i informisanja u Uniji i da bi se izbeglo ugrožavanje zaštitnih mera predviđenih ovom direktivom zbog pokretanja postupaka u drugim nadležnostima, važno je pružiti zaštitu od očigledno neosnovanih tužbenih zahteva i zlonamernih sudskih postupaka protiv javnog delovanja u trećim zemljama. Na državama članicama je da odluče da li da odbiju priznavanje i izvršenje sudske odluke iz treće zemlje jer je očigledno u suprotnosti sa javnim poretom (*ordre public*) ili na osnovu posebnog razloga za odbijanje.
- (44) Ovom direktivom se stvara nov poseban osnov nadležnosti kako bi se osiguralo da oni protiv kojih su SLAPP tužbe usmerene, a koji imaju prebivalište u Uniji, imaju na raspolaganju u Uniji dostupan delotvoran pravni lek protiv zlonamernih sudskih postupaka protiv učešća javnosti koje je pred sudom treće zemlje pokrenuo tužilac sa prebivalištem van Unije. To bi trebalo da se primenjuje nezavisno od toga da li je doneta odluka ili je odluka pravosnažna, jer lica protiv kojih su SLAPP tužbe usmerene mogu pretrpeti štetu i mogu imati troškove od početka sudskog postupka, a možda čak i u slučaju da odluka ne bude doneta, kao u slučaju povlačenja tužbenog zahteva. Ipak, države članice trebalo bi da mogu da odluče da ograniče nadležnost dok je postupak još u toku u trećoj zemlji, u skladu sa domaćim pravom, na primer predviđanjem zastoja postupka u datoj državi članici. Ovaj poseban osnov nadležnosti omogućava licima protiv kojih su SLAPP tužbe usmerene i licima koja imaju prebivalište u Uniji da pred nadležnim sudovima ili tribunalima prema mestu svog prebivališta traže naknadu štete i troškova nastalih ili za koje se razumno očekuje da će nastati u vezi sa postupkom pred sudom treće zemlje. Cilj ovog posebnog osnova nadležnosti jeste da bude sredstvo odvratanja od SLAPP tužbi podnetih u trećim zemljama protiv lica sa prebivalištem u Uniji, a odluka doneta u takvom postupku trebalo bi da može da se izvrši, na primer, ako tužilac sa prebivalištem van Unije poseduje imovinu u Uniji. Odredbe navedene u ovoj direktivi u pogledu posebnog osnova nadležnosti ne bi trebalo da se odnosi na merodavno pravo ili materijalno pravo o naknadi štete kao takvo.
- (45) Ova direktiva ne bi trebalo da utiče na primenu bilateralnih i multilateralnih konvencija i sporazuma između treće zemlje i Unije ili države članice zaključenih pre datuma stupanja na snagu ove direktive, uključujući i Lugano konvenciju iz 2007. godine, u skladu sa članom 351 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije (UFEU).
- (46) Države članice trebalo bi da informacije o dostupnim procesnim zaštitnim merama, pravnim lekovima i postojećim merama podrške stave na raspolaganje na jednom jedinom mestu, prema takozvanom pravilu „sve na jednom

mestu”, kako bi se licima protiv kojih su usmerene SLAPP tužbe pomoglo da nađu sve relevantne informacije besplatno. Za SLAPP tužbe je karakteristično da lica protiv kojih su one usmerene trpe ozbiljne finansijske posledice i psihološku štetu i štetu po ugled. Nanošenje takve štete jeste jedan od ciljeva tužilaca koji podnose SLAPP tužbe kada pokreću zlonamerni sudski postupak protiv učešća javnosti. Zato bi informacije koje se nalaze „sve na jednom mestu” trebalo da pokriju postojeće mehanizme podrške, na primer informacije o relevantnim organizacijama i udruženjima koja pružaju pravnu ili finansijsku podršku licima protiv kojih su usmerene SLAPP tužbe. U ovoj direktivi se ne definiše u kom obliku će informacije biti postavljene „sve na jednom mestu”.

- (47) Cilj objavljivanja relevantnih sudskih odluka je podizanje nivoa svesti i pružanje izvora informacija o SLAPP tužbama kod sudova, pravnih stručnjaka i opšte javnosti. Takvo objavljivanje bi trebalo da poštuje pravo Unije i domaće pravo o zaštiti podataka o ličnosti, a moglo bi da bude osigurano preko odgovarajućih kanala kao što su postojeće sudske baze podataka ili evropski portal E-pravosuđe. Da bi se ograničilo administrativno opterećenje, od država članica bi barem trebalo zahtevati da objavljuju presude domaćih apelacionih sudova ili sudova najviše instance.
- (48) Vrsta podataka koje države članice prikupljaju na osnovu ove direktive, ako su dostupni, usmerena je na ograničen broj ključnih elemenata, kao što je broj zlonamernih sudskih postupaka protiv javnog učešća, klasifikovanih na osnovu vrste tuženih i tužilaca i prema vrstama tužbenih zahteva koji se koriste za pokretanje takvih sudskih postupaka. Takvi podaci su potrebni kako bi se pratili postojanje i porast broja SLAPP tužbi u Uniji, čime se institucijama i drugim relevantnim zainteresovanim stranama pružaju informacije za kvantifikovanje i bolje razumevanje SLAPP tužbi i pomaže da pruže neophodnu podršku licima protiv kojih su SLAPP tužbe usmerene. Digitalizacija pravosuđa olakšala bi dostupnost podataka.
- (49) Preporuka Komisije (EU) 2022/758 ⁽⁵⁾ upućena je državama članicama i njome se pruža sveobuhvatan skup mera uključujući obuku, podizanje nivoa svesti, podršku licima protiv kojih su usmereni zlonamerni sudski postupci protiv učešća javnosti, prikupljanje podataka i izveštavanje o sudskim postupcima protiv učešća javnosti i praćenje tih postupaka. Kada Komisija priprema izveštaj o primeni ove direktive, takođe uzimajući u obzir domaći kontekst svake države članice, uključujući primenu Preporuke (EU) 2022/758, trebalo bi da pripremi poseban sažetak izveštaja, u lako dostupnom formatu, koji sadrži ključne informacije o primeni zaštitnih mera predviđenih u ovoj direktivi u državama članicama. Komisija bi trebalo da objavljuje i izveštaj i sažetak putem odgovarajućih kanala, uključujući evropski portal E-pravosuđe.
- (50) Ovom direktivom ne bi trebalo da se dovodi u pitanje zaštita koja se fizičkim i pravnim licima uključenim u javno delovanje pruža drugim instrumentima prava Unije kojima se uspostavljaju povoljnija pravila. Ova direktiva posebno ne namerava da smanji ili ograniči prava, kao što je pravo na slobodu izražavanja i informisanja, niti da na bilo koji način umanjí zaštitu koju pruža Direktiva (EU) 2019/1937 Evropskog parlamenta i Saveta ⁽⁶⁾, kako je primenjena u domaćem pravu. Što se tiče situacija obuhvaćenih područjem primene ove direktive i Direktive (EU) 2019/1937, trebalo bi da se primenjuje zaštita koju pružaju obe.
- (51) Pravila o nadležnosti i merodavnom pravu navedena u Uredbama (EU) br. 1215/2012 i (EZ) br. 864/2007 mogu biti relevantna u predmetima po SLAPP tužbama. Zato je važno da se pri svakom budućem preispitivanju tih uredbi ocene i aspekti pravila o nadležnosti i merodavnom pravu specifični za SLAPP tužbe.
- (52) Ova direktiva je usklađena sa osnovnim pravima, Poveljom i opštim načelima prava Unije. Shodno tome, ovu direktivu bi trebalo tumačiti i primenjivati u skladu sa tim osnovnim pravima, uključujući pravo na slobodu izražavanja i informisanje, kao i pravo na delotvoran pravni lek, pravično suđenje i pristup pravdi. Pri primeni ove direktive u situacijama u kojima su relevantna osnovna prava suprotstavljena, sve uključene javne institucije trebalo bi da postignu pravičnu ravnotežu između datih prava, u skladu sa načelom srazmernosti.
- (53) U skladu sa članovima 1 i 2 Protokola br. 22 o stavu Danske, u prilogu UEU i UFEU, Danska ne učestvuje u donošenju ove direktive, nije njome obavezana niti je predmet njene primene.
- (54) U skladu sa članom 3 Protokola br. 21 o stavu Ujedinjenog Kraljevstva i Irske u pogledu oblasti slobode, sigurnosti i pravde, u prilogu UEU i UFEU, Irska je u pismu od 6. jula 2022. obavestila da želi da učestvuje u donošenju i primeni ove direktive.

- (55) Pošto države članice ne mogu u dovoljnoj meri da spune ciljeve ove direktive zbog razlika među domaćim procesnim pravima, nego se, zbog činjenice da se ovom direktivom utvrđuju zajednički minimalni standardi za domaće zaštitne mere u postupku u prekograničnim građanskim i trgovačkim pitanjima, oni na bolji način mogu ostvariti na nivou Unije, Unija može da usvoji mere u skladu sa načelom supsidijarnosti utvrđenim članom 5 UEU. U skladu sa načelom srazmernosti utvrđenim u tom članu, ova direktiva ne premašuje ono što je neophodno za postizanje tih ciljeva,

- (5) Preporuka komisije (EU) 2022/758 od 27. aprila 2022. o zaštiti novinara i branilaca ljudskih prava uključenih u učešće javnosti od očigledno neosnovanih ili zlonamernih sudskih postupaka („strateške tužbe protiv učešća javnosti”) (SL L 138, 17. 5. 2022, str. 30).

- (6) Direktiva (EU) 2019/1937 Evropskog parlamenta i Saveta od 23. oktobra 2019. o zaštiti lica koje prijavljuju povrede prava Unije (SL L 305, 26. 11. 2019, str. 17).

USVOJILI SU OVU DIREKTIVU:

POGLAVLJE I

Opšte odredbe

Član 1.

Predmet

Ovom direktivom predviđaju se zaštitne mere protiv očigledno neosnovanih tužbenih zahteva ili zlonamernih sudskih postupaka u građanskim stvarima sa prekograničnim implikacijama koji su podneti, odnosno pokrenuti, protiv fizičkih i pravnih lica zbog njihove uključenosti u učešće javnosti.

Član 2.

Oblast primene

Ova direktiva se primenjuje na pitanja građanske ili trgovačke prirode sa prekograničnim implikacijama koja se javljaju u građanskom postupku, uključujući postupke za privremene mere i mere predostrožnosti i protivtužbe, bez obzira na vrstu suda ili tribunala. Ne obuhvata posebno poreska, carinska ili upravna pitanja ili odgovornost države za postupanja i propuste u vršenju državnih ovlašćenja (*acta iure imperii*). Ova direktiva se ne odnosi na krivična pitanja, niti arbitražu i njome se ne dovodi u pitanje krivično procesno pravo.

Član 3.

Minimalni zahtevi

1. Države članice mogu uvesti ili zadržati odredbe koje su povoljnije za zaštitu lica uključenih u učešće javnosti od očigledno neosnovanih tužbi ili zlonamernih sudskih postupaka protiv učešća javnosti u građanskim stvarima, uključujući domaće odredbe kojima se uspostavljaju delotvornije procesne zaštitne mere koje se odnose na pravo na slobodu izražavanja i informisanja.

2. Primena ove direktive ni u kom slučaju ne sme da predstavlja osnov za smanjenje nivoa zaštitnih mera koje države članice već imaju u pitanjima obuhvaćenim ovom direktivom.

Član 4.

Definicije

Za potrebe ove direktive primenjuju se sledeće definicije:

- (1) „učešće javnosti” znači davanje bilo kakve izjave ili obavljanje bilo kakve radnje fizičkog ili pravnog lica u ostvarivanju prava na slobodu izražavanja i informisanja, slobodu umetnosti i nauke ili slobodu okupljanja i udruživanja, kao i sve pripremne, podržavajuće ili prateće radnje direktno sa time povezane, a koje se odnose na pitanje od javnog interesa;

- (2) „pitanje od javnog interesa” znači svako pitanje koje utiče na javnost u tolikoj meri da javnost za njega može da ima legitiman interes, u oblastima kao što su:
- (a) osnovna prava, javno zdravlje, životna sredina ili klima;
 - (b) radnje fizičkog ili pravnog lica koje je javna ličnost u javnom ili privatnom sektoru;
 - (c) pitanja koja razmatra zakonodavno, izvršno ili pravosudno telo ili pitanja koja se razmatraju u okviru bilo kog drugog službenog postupka;
 - (d) tvrdnje o korupciji, prevari ili bilo kom drugom krivičnom delu, ili o upravnim prekršajima u pogledu takvih pitanja;
 - (e) radnje usmerene na zaštitu vrednosti sadržanih u članu 2 Ugovora o Evropskoj uniji, uključujući zaštitu demokratskih procesa od neopravdanog mešanja, posebno borbom protiv dezinformacija;
- (3) „zlomamerni sudski postupci protiv učešća javnosti” označava sudske postupke koji nisu pokrenuti radi stvarnog isticanja ili ostvarivanja prava, nego čija je glavna svrha sprečavanje, ograničavanje ili sankcionisanje učešća javnosti, pri čemu se često koristi neravnoteža moći između stranaka, a koja teže da ostvare neosnovane tužbene zahteve. Pokazatelji takve svrhe uključuju na primer:
- (a) nesrazmernu, prekomernu ili nerazumnu prirodu tužbenog zahteva ili njegovog dela, uključujući prekomernu vrednost spora;
 - (b) postojanje više postupaka povezanih sa sličnim pitanjima koje je pokrenuo tužilac ili sa njim povezane strane;
 - (c) zastrašivanje, uznemiravanje ili pretnje tužioca ili njegovih zastupnika, pre ili tokom sudskog postupka, kao i slično ponašanje tužioca u sličnim ili paralelnim predmetima;
 - (d) zlomamerna upotreba procesnih taktika, kao što su odlaganje postupka, prevarno ili zlomamerno traženje najpovoljnijeg suda ili zlomamerno odustajanje od predmeta u kasnijoj fazi postupka.

Član 5.

Pitanja sa prekograničnim implikacijama

1. Za potrebe ove direktive smatra se da pitanje ima prekogranične implikacije, osim ako obe stranke imaju prebivalište u istoj državi članici kao sud pred kojim je pokrenut postupak i osim ako se svi ostali elementi relevantni za datu situaciju nalaze samo u toj državi članici.
2. Prebivalište se utvrđuje u skladu sa Uredbom (EU) br. 1215/2012.

POGLAVLJE II

Zajednička pravila o zaštitnim merama u postupku

Član 6.

Zahtevi za procesne zaštitne mere

1. Države članice u obavezi su da osiguraju da fizička ili pravna lica protiv kojih su pokrenuti sudski postupci zbog njihove uključenosti u učešće javnosti mogu, u skladu sa domaćim pravom, podneti zahtev za:
 - (a) obezbeđenje predviđeno članom 10;
 - (b) odbacivanje ili odbijanje očigledno neosnovanih tužbenih zahteva u ranoj fazi postupka kako je predviđeno u poglavlju III;

(c) pravne lekove protiv zlonamernih sudskih postupaka protiv učešća javnosti predviđene poglavljem IV.

2. Države članice mogu da predvide da sud pred kojim je pokrenut postupak može da odredi procesne zaštitne mere *ex officio* kako je previđeno u poglavljima III i IV.

Član 7.

Ubrzana obrada zahteva za procesne zaštitne mere

1. Države članice u obavezi su da obezbede da se zahtevi u skladu sa članom 6 stav 1 tačke (a) i (b) obrađuju ubrzano u skladu sa domaćim pravom, uzimajući u obzir okolnosti slučaja, pravo na delotvoran pravni lek i pravo na pravično suđenje.

2. Države članice u obavezi su da obezbede da se i zahtevi u skladu sa članom 6 stav 1 tačka (c) mogu obrađivati i ubrzano, kada je to moguće, u skladu sa domaćim pravom, uzimajući u obzir okolnosti slučaja, pravo na delotvoran pravni lek i pravo na pravično suđenje.

Član 8.

Naknadna izmena i dopuna tužbenih zahteva ili podnesaka

Države članice su u obavezi da osiguraju da u sudskom postupku pokrenutom protiv fizičkih ili pravnih lica zbog njihove uključenosti u učešće javnosti bilo koje naknadne izmene i dopune tužbenih zahteva ili podnesaka koje tužilac izvrši, uključujući povlačenje tužbenog zahteva, ne utiču na mogućnost da tuženi uloži pravne lekove predviđene u poglavlju IV, u skladu sa domaćim pravom.

Prvi stav ne dovodi u pitanje član 6 stav 2.

Član 9.

Podrška tuženom u sudskom postupku

Države članice su u obavezi da obezbede da sud ili tribunal pred kojim je pokrenut sudski postupak protiv fizičkih ili pravnih lica zbog njihove uključenosti u učešće javnosti može da prihvati da udruženja, organizacije, sindikati i drugi subjekti koji, u skladu sa kriterijumima utvrđenim domaćim pravom, imaju legitimni interes da zaštite ili unaprede prava lica uključenih u učešće javnosti, mogu da podrže tuženog, ako je tuženi sa time saglasan, ili da pruže informacije u tim postupcima u skladu sa domaćim pravom.

Član 10.

Obezbeđenje

Države članice su u obavezi da obezbede da u sudskom postupku pokrenutom protiv fizičkih ili pravnih lica zbog njihove uključenosti u učešće javnosti, sud ili tribunal pred kojim je pokrenut postupak može zahtevati, ne dovodeći u pitanje pravo na pristup pravdi, da tužilac pruži obezbeđenje za procenjene troškove postupka, koji mogu uključivati troškove pravnog zastupanja koje ima tuženi i, ako je tako predviđeno u domaćem pravu, obezbeđenje za naknadu štete.

POGLAVLJE III

Odbacivanje ili odbijanje očigledno neosnovanih tužbenih zahteva u ranoj fazi postupka

Član 11.

Odbacivanje ili odbijanje u ranoj fazi postupka

Države članice u obavezi su da osiguraju da, nakon odgovarajućeg razmatranja, sudovi mogu da odbace ili odbiju tužbene zahteve protiv učešća javnosti kao očigledno neosnovane, u najranijoj mogućoj fazi postupka, u skladu sa domaćim pravom.

*Član 12.***Teret dokazivanja i obrazlaganja tužbenih zahteva**

1. Teret dokazivanja osnovanosti tužbenog zahteva jeste na tužiocu koji podnosi tužbu.
2. Države članice su u obavezi da obezbede da u slučaju da tuženi podnese predlog za odbacivanje ili odbijanje u ranoj fazi postupka, tužilac bude u obavezi da obrazloži tužbeni zahtev kako bi sud mogao da oceni da li je on očigledno neosnovan.

*Član 13.***Žalba**

Države članice u obavezi su da obezbede da se protiv odluke o odbacivanju ili odbijanju u ranoj fazi zahteva na osnovu člana 11 može uložiti žalba.

*POGLAVLJE IV****Pravni lekovi protiv zlonamernih sudskih postupaka protiv učešća javnosti****Član 14.***Dodela troškova**

1. Države članice u obavezi su da obezbede da se tužiocu koji je pokrenuo zlonameran sudski postupak protiv učešća javnosti može naložiti da snosi sve vrste troškova postupka koji se mogu dodeliti na osnovu domaćeg prava, uključujući celokupne troškove pravnog zastupanja koje je tuženi imao, osim ukoliko su takvi troškovi prekomerni.
2. Ako domaće pravo ne garantuje dosuđivanje celokupnih troškova pravnog zastupanja preko onoga što je utvrđeno u tabelama sa zakonom propisanim naknadama, države članice su u obavezi da obezbede da takvi troškovi, ukoliko nisu prekomerni, budu u potpunosti pokriveni drugim sredstvima dostupnim prema domaćem pravu.

*Član 15.***Kazne ili druge jednako delotvorne odgovarajuće mere**

Države članice su u obavezi da obezbede da sudovi ili tribunali pred kojima je pokrenut zlonamerni sudski postupak protiv javnog učešća mogu stranci koja je pokrenula taj postupak izreći delotvorne, srazmerne i odvrtajuće kazne ili druge jednako delotvorne odgovarajuće mere, uključujući plaćanje naknade štete ili objavu sudske odluke, ako je to predviđeno domaćim pravom.

*POGLAVLJE V****Zaštita od presuda donetih u trećim zemljama****Član 16.***Osnovi za odbijanje priznanja i izvršenja presude donete u trećoj zemlji**

Države članice su u obavezi da obezbede da se priznanje i izvršenje presude donete u trećoj zemlji u sudskom postupku protiv učešća javnosti u pogledu fizičkog ili pravnog lica sa prebivalištem u državi članici odbije, ako se taj postupak smatra očigledno neosnovanim ili zlonamernim na osnovu prava države članice u kojoj se traži takvo priznavanje ili izvršenje.

*Član 17.***Nadležnost za tužbe u pogledu postupaka u trećim zemljama**

1. Države članice su u obavezi su da obezbede da, kada tužilac sa prebivalištem van Unije pred sudom ili tribunalom u trećoj zemlji pokrene zlonamerni sudski postupak protiv učešća javnosti protiv fizičkog ili pravnog lica sa prebivalištem

u državi članici, to lice može pred sudovima u mestu gde to lice ima boravište da traži naknadu štete i troškova koji su nastali u pogledu postupka pred sudom treće zemlje.

2. Države članice mogu da ograniče nadležnost iz stava 1 dok je postupak još u toku u trećoj zemlji.

POGLAVLJE VI

Konačne odredbe

Član 18.

Odnosi sa bilateralnim i multilateralnim konvencijama i sporazumima

Ova direktiva ne bi trebalo da utiče na primenu bilateralnih i multilateralnih konvencija i sporazuma između treće zemlje i Unije ili države članice zaključenih pre 6. maja 2024. godine.

Član 19.

Informacije i transparentnost

1. Države članice su u obavezi da obezbede da fizička ili pravna lica uključena u učešće javnosti iz člana 6 imaju pristup, po potrebi, informacijama o dostupnim procesnim zaštitnim merama i pravnim lekovima i postojećim merama podrške kao što su pravna pomoć i finansijska i psihološka podrška, ako su dostupne.

Informacije iz prvog podstava obuhvataju sve dostupne informacije o kampanjama za podizanje nivoa svesti, po potrebi u saradnji sa relevantnim organizacijama civilnog društva i drugim zainteresovanim stranama.

Takve informacije pružaju se na jednom mestu u lako dostupnom formatu kroz odgovarajući kanal, kao što je informacioni centar, postojeća kontakt tačka ili elektronski mrežni prolaz, uključujući evropski portal E-pravosuđe.

2. Države članice u obavezi su da osiguraju da se pravna pomoć u prekograničnim građanskim postupcima pruža u skladu sa Direktivom Saveta 2003/8/EZ ⁽⁷⁾.

3. Države članice u obavezi su da u lako dostupnom i elektronskom formatu objavljuju sve pravnosnažne presude koje donose njihovi domaći apelacioni sudovi ili sudovi najviše instance u vezi sa postupcima obuhvaćenim područjem primene ove direktive. To objavljivanje sprovede se u skladu sa domaćim pravom.

Član 20.

Prikupljanje podataka

Države članice svake godine, ako su dostupni, dostaviće Komisiji podatke o zahtevima i odlukama navedenim u poglavljima II, III, IV i V, poželjno u zbirnom obliku, u vezi sa:

- (a) brojem slučajeva zlonamernih sudskih postupaka protiv javnog učešća pokrenutih u relevantnoj godini;
- (b) brojem sudskih postupaka razvrstanih prema vrsti tuženog i tužioca;
- (c) (c) vrstom tužbe podnete na osnovu ove direktive.

Član 21.

Preispitivanje

Države članice će do 7. maja 2030. Komisiji dostaviti sve dostupne podatke o primeni ove direktive, a posebno dostupne podatke iz kojih se može videti na koji način su lica protiv kojih su usmereni sudski postupci protiv učešća javnosti koristila zaštitne mere predviđene u ovoj direktivi. Na osnovu dostavljenih informacija, Komisija će do 7. maja 2031. i najkasnije svakih pet godina nakon toga, podneti izveštaj o primeni ove direktive Evropskom parlamentu i Savetu. Taj izveštaj će sadržati procenu razvoja u pogledu zlonamernih sudskih postupaka protiv učešća javnosti i uticaja ove direktive u državama članicama, uzimajući u obzir domaći kontekst u svakoj državi članici, uključujući sprovođenje Preporuke (EU)

2022/758. Ukoliko je potrebno, uz izveštaj će biti priloženi predlozi za izmenu i dopunu ove direktive. Izveštaj komisije će biti javno objavljen.

Član 22.

Prenošenje

1. Države članice će doneti zakone i druge propise neophodne za usklađivanje sa ovom direktivom do 7. maja 2026. O tome će odmah obavestiti Komisiju.

Kada države članice donesu te mere, one će sadržati upućivanje na ovu direktivu ili će biti praćene upućivanjem na nju pri njihovom službenom objavljivanju. Načine tog upućivanja odrediće države članice.

2. Države članice će dostaviti Komisiji tekst glavnih mera domaćeg prava koje usvoje u oblasti na koju se odnosi ova direktiva.

(⁷) Direktiva Saveta 2003/8/EZ od 27. januara 2003. o unapređenju pristupa pravdi u prekograničnim sporovima utvrđivanjem minimalnih zajedničkih pravila o pravnoj pomoći u takvim sporovima (SL L 26, 31. 1. 2003, str. 41).

Član 23.

Stupanje na snagu

Ova direktiva stupa na snagu dvadesetog dana od dana objavljivanja u Službenom listu Evropske unije.

Član 24.

Primaoci Ova direktiva upućena je državama članicama.

Sastavljeno u Briselu, 11. aprila 2024.

Za Evropski parlament

predsednica

R. METSOLA

Za Savet

predsednica

H. LAHBIB
